

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научната специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“

Автор на дисертационния труд: Бутринт Юсуф Битичи, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Икономика“ при Аграрен университет – Пловдив

Тема на дисертационния труд: РОЛЯТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА РЕПУБЛИКА КОСОВО

THE ROLE OF AGRICULTURE FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Рецензент: Проф. д-р Димо Атанасов Атанасов, Аграрен университет – Пловдив, област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научната специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-970/03.10.2025 г. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Селското стопанство е основен стълб на икономиката в Косово, осигурявайки заетост, доходи в селските райони и продоволствена сигурност. То обаче среща редица предизвикателства: фрагментация на земята, остаряла технология, климатични промени, пазарна нестабилност и др., които го правят неустойчиво. Въпреки това, отрасълът притежава значителен потенциал благодарение на географското разположение, наличието на млада работна сила и близостта до пазари на ЕС. Това изследване анализира ролята на селското стопанство за устойчивото развитие на Косово чрез теоретико-методологични и практически подходи, оценявайки влиянието му върху БВП, заетостта, търговския баланс и интеграцията на страната към ЕС. Изследването е актуално, тъй като представя селското стопанство като стратегически двигател на приобщаващ растеж и политически реформи, предлагайки ценни резултати и решения както за планиране на развитието, така и за широките регионални дискусии за преход и устойчивост.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на изследването „да анализира ролята на селското стопанство в устойчивото икономическо развитие на Косово чрез обширна теоретична и емпирична оценка на неговите структурни характеристики, динамика и потенциал за растеж, с акцент върху извеждането на релевантни политики и стратегии за подпомагане“ е добре формулирана.

Задачите, с помощта на които докторантът постига целта на изследването, също са правилно подбрани, а именно да се проучат теоретичните и методологичните основи, както и да се подберат аналитични инструменти и икономически модели за оценка на влиянието на селското стопанство върху икономическото развитие на Косово в контекста на ЕС и глобалните тенденции, както и регионалното сравнение със Западните Балкани и Турция; да се оценят макроикономическата среда и структурните ограничения за прогрес и да се предложат препоръки за устойчиво развитие на отрасъла.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Използваните 30 таблици и 43 фигури добре са онагледили дисертацията. Това показва, че докторантът умее добре да си служи с различни видове таблици и графики, да синтезира големи обеми от информация и да я представя в разбираем вид.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В първата глава авторът разглежда концепции, теории и модели за икономически растеж – от класическите и неокласическите до по-съвременните ендегенни модели, които осигуряват рамка за разбирането на ролята на различните сектори, включително селското стопанство. Особено внимание се отделя на факторите на растеж – капитал, човешки ресурси, технологии, институционална среда и търговия. Селското стопанство е изтъкнато като ключов двигател на икономическото развитие, с принос към продоволствената сигурност, заетостта и намаляването на бедността. Разглеждат се и аграрните политики за устойчиво развитие, иновациите и технологиите в сектора, както и структурните предизвикателства като фрагментация на земята, ограничен достъп до финанси и уязвимост към климатични промени. Методологичният подход комбинира теоретичен преглед, анализ на политики и иконометрично моделиране, позволявайки цялостна оценка на селското стопанство и неговата роля в растежа и устойчивото развитие.

Втора глава разглежда по-широкия европейски и регионален контекст на аграрното развитие. Представена е структурата на селското стопанство и Общата селскостопанска политика в ЕС, включително реформите до програмния период 2023–2027. Анализират се ефектите от ОСП върху продуктивността, конкурентоспособността и устойчивото развитие на селските райони. Разгледана е аграрната политика в Западните Балкани и Турция, и е направен сравнителен анализ с тази в Косово. Специално внимание се отделя на хармонизацията с ЕС, потенциала за инвестиции, модернизация на институциите и достъпа до фондове, като се отчита наличието на ограничения за пълна интеграция.

Третата глава се фокусира върху националната икономика на Косово, комбинирайки структурен анализ и емпирични изследвания. Разглеждат се макроикономическата среда, структурните характеристики, инфраструктурата, ограничителните фактори и рисковете за развитие. Особено внимание се отделя на връзката между макроикономическите предизвикателства (безработица, търговски дисбаланс, външна зависимост) и селскостопанското развитие. Анализирани са производството, конкурентоспособността и пазарната ориентация на селското стопанство, възможностите за модернизация, диверсификация и развитие на веригите за добавена стойност. Оценени са националните политики, финансовите механизми и тяхното съответствие със стандартите на ЕС.

Емпиричният анализ чрез иконометрични модели показва взаимодействието между селскостопанското производство, инвестициите, образованието и формирането на капитал с БВП на Косово.

Авторът прави препоръки, като структурни реформи, инвестиции в инфраструктура и технологии, подобряване на образованието, достъп до финанси и засилена институционална координация, с целта повишаване на конкурентоспособността, подкрепя за устойчиво развитие и позициониране на селското стопанство като стратегически двигател на приобщаващ растеж в Косово.

Използваните общо 264 източници на информация, които са подбрани съобразно целите на изследването, са цитирани коректно и представени в края на дисертацията.

5. Приноси на дисертационния труд.

Приемам представената от докторанта справка за приносите в дисертационното изследване. Те могат да се групират така:

Научно-теоретични приноси

1. **Синтез на класическата, неокласическата и ендегенната теории на растежа в контекста на Косово.** Изследването систематично свързва класическите теории за икономически растеж с модерните ендегенни подходи, предоставяйки цялостна концептуална рамка за анализ на малки икономики със значителна роля на аграрния сектор.
2. **Адаптиране на ОСП на ЕС в икономическата структура на Западните Балкани.** Чрез сравнение на принципите и реформите на ОСП с политическата среда в земеделието на Косово и Западните Балкани, изследването развива теоретичното разбиране за предизвикателствата пред хармонизацията на политиките в страните – кандидатки и потенциални кандидатки за членство в ЕС.
3. **Връзка между макроикономическата стабилност и земеделското развитие.** Дисертацията концептуализира структурна зависимост между макроикономическите условия и представянето на аграрния сектор, като подчертава ролята на земеделието както като двигател на растежа, така и като стабилизиращ фактор по време на икономическа нестабилност.
4. **Многогранна рамка за земеделска конкурентоспособност.** Предложена е теоретична рамка, която интегрира иновациите, устойчивостта, съгласуването на политиките и пазарната ориентация в единен модел за оценка на конкурентоспособността на земеделието в преходните икономики.

Научно-приложни приноси

1. **Емпирични доказателства за ролята на земеделието в икономическия растеж на Косово** - Чрез използване на метода на Йохансен за коинтеграция и модела за векторна корекция на грешката (VECM), дисертацията представя иконометрични доказателства за краткосрочните и дългосрочните ефекти на земеделската продукция, капиталообразуването и човешкия капитал върху БВП на глава от населението в Косово.

2. **Политически препоръки за модернизация на земеделието и интеграция в ЕС-** Изследването предлага конкретни, основани на доказателства препоръки за съгласуване на земеделските политики на Косово с рамката на ОСП 2023–2027, чрез съсредоточаване върху стратегическо планиране, мерки за конкурентоспособност, устойчивост и подобряване на качеството на живот в селските райони.

3. **Идентифициране на структурни пропуски в прилагането на земеделската политика.-** Чрез сравнителен анализ с ЕС и Западните Балкани изследването установява основните институционални, финансови и инфраструктурни предизвикателства, които трябва да бъдат преодолени за повишаване на ефективността на сектора.

4. **Рамка за мониторинг и оценка.-** Изследването предлага набор от измерими индикатори за проследяване на напредъка в земеделската конкурентоспособност, устойчивост и хармонизация на политиките, които могат да бъдат интегрирани в Стратегията за земеделие и развитие на селските райони на Косово.

6. Критични бележки и въпроси.

Нямам сериозни критични бележки към автора. Препоръката ми е да бъде по-смел в анализа и да изразява по-категорично личното си мнение по различни теми и аспекти. Очевидно е че той е запознат детайлно със изследваната проблематика, демонстрира умения да прави анализи, но трябва да личи по-ярко личната интерпретация на получените резултати.

7. Публикувани статии и цитирания.

Докторантът е представил справка за публикуваните статии, свързани с дисертационния труд. Те са три и всички са самостоятелни. Цитиранията са коректни. Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените изследвания, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Бутринт Юсуф Битичи** образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“

Дата: 27.10.2025 г.
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ
СТАНОВИЩЕТО:
(Проф. д-р Д. Атанасов)